

мовлення індивідом та розумово-мовленнєвої діяльності білінгва дає можливість адекватного експериментального дослідження та опису феномену фонетичної інтерференції.

Л і т е р а т у р а :

1. Калита А. А. Актуалізація емоційно-прагматичного потенціалу висловлення: Монографія / А. А. Калита. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – 320 с.
2. Клименюк О. В. Діалектика трансцендентного в методології наукового моделювання / О. В. Клименюк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Філософія. – 2002. – Вип. 8. – С. 62–78.
3. Клименюк О. В. Методологія та методи наукового дослідження / О. В. Клименюк. – К. : Міленіум, 2005. – 186 с.
4. Селиванова Е. А. Исследовательские возможности ментально-психонетического комплекса / Е. А. Селиванова // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – 2004. – № 635. – С. 160–163.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
6. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – 2-е изд. – М. : Большая Российская энциклопедия, 1998. – 685 с.
7. Hockett Ch. Language, Mathematics and Linguistics / Ch. Hockett. – The Hague: Mouton, 1967. – 243 p.
8. Laver J. The Gift of Speech: Papers in the Analysis of Speech and Voice / J. Laver – Edinburgh: Edinburgh University Press, 1991. – 400 p.

Вінічук Л. С.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

**СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ
У СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ**

Запозичення є одним із джерел збагачення словникового складу тієї чи іншої мови. Як фактор розвитку структури мови, вони є результатом тісних економічних, наукових та культурних контактів між народами [3, 151].

В сучасних умовах глобалізаційних процесів, коли міжнаціональні зв'язки та безпосередні мовні контакти стали невід'ємною частиною нашого життя, питання про поповнення лексичного складу мови словами іншомовного походження набуває особливої актуальності.

У цьому зв'язку питання дослідження запозичень, зокрема англо-американських запозичень, особливостей їх асиміляції та функціонування є одним із актуальних напрямів сучасної лінгвістичної науки.

Питання вивчення особливостей лексичних запозичень англо-американського походження та доцільність їхнього уживання в сучасній французькій мові викликає жваві дискусії з-поміж французьких лінгвістів, які виступають за чистоту рідної мови (Ш. Балі, Л. Деруа, П. Гіро, А. Соважо та ін.). Одні з них вважають, що не варто відмовлятися від запозичення зручних для вживання іншомовних термінів, особливо тих, яких не існує у французькій мові і які адаптувалися до її фонетичних особливостей [5, 139]. Інші вчені висловлюють занепокоєння з приводу надмірної кількості англо-американізмів, які проникають у всі сфери життя французького населення (побут,

техніку, економіку, спорт, рекламу, тощо), все більше витісняючи французьку лексику: *best-seller, hobby, holding, marketing, stress, sandwich, meeting, speaker, leader, interview*. Вживаються як денотативні запозичення, які потрапляють в мову разом з поняттями та явищами іноземної дійсності (*label* – ярлик, етикетка), так і конотативні запозичення, що позначають поняття, які вже мають свою французьку назву (*week-end – fin de la semaine, baby – bébé, news – les nouvelles, e-mail – courrier électronique, business center – centre d'affaires*). Все частіше їх можна зустріти і у французьких словниках. Так, “Словник нових слів” П. Жільбера [7], “Словник французької вимови в реальному вживанні” А. Мартіне, Г. Вальтер [8], Малий Робер [9] та інші містять значну кількість англо-американських запозичень.

Згідно з даними Г. Вальтер, французький словник на 35 000 слів містить 4 200 слів іншомовного походження, з яких 25% складають англо-американські запозичення [10, 26].

Вчені Французької академії навіть склали списки англіцизмів, які вони пропонують вилучити зі словників, замінивши їх французькими еквівалентами [4, 102].

І дійсно немає потреби вживати англійські слова *stopper* замість французьких *arrêter, cesser, faire le shopping* – замість *aller au magasin, self-service* – замість *libre-service* або створювати “штучні” словотворення на основі англійських морфем, наприклад: “*youyououter*” (називати на ви), *extradry* (коли йдеться про сухе шампанське) тощо. Постановою французького уряду у 1996р. була створена спеціальна комісія з термінології, яка контролює утворення нових термінів та ухвалює функціонування тих, які не мають французьких еквівалентів і які відповідають морфологічній та семантичній системі французької мови [2, 79]. Так, французькою Академією було схвалено слово *cédérom*, яке походить від англійського *CD-ROM*, замість англійського *bug* (помилка в програмі) було введено французьке *bogue* та похідне від нього *débogage* (видалення помилки).

Метою статті є дослідження структурно-семантичних особливостей англо-американських запозичень в сучасній французькій мові.

Завдання статті:

- виявити основні шляхи асиміляції англо-американських запозичень у французькій мові;
- розкрити етимологію подвійних запозичень;
- проаналізувати структурні та семантичні особливості запозичень англо-американського походження у сучасних французьких словниках.

Розглядаючи англо-американські запозичення з точки зору асиміляції у французькій мові, їх можна поділити на такі, що вживаються лише фахівцями певних галузей, не мають широкого застосування і сприймаються як іноземні, наприклад: *sparkler* (прилад для сейсмологічного вивчення океану), *label* (ярлик, етикетка), і запозичення, іншомовне походження яких можна встановити лише в результаті спеціальних досліджень (*box, supermarché, budget*) і які знайшли широке застосування у французькій мові.

Вливаючись у лексичний фонд французької мови, вони зазнають певних фонетичних змін, тобто вимовляються за французькими правилами читання. (*science-fiction* (англ.) – *science-fiction* (фр.) [saiens fikʃn – sjãs fiksjo]).

У цьому зв'язку слід зазначити, що асиміляції англо-американських запозичень сприяє значною мірою схоже латинське походження цілої низки французьких та англійських слів.

Аналізуючи структурно-семантичні особливості запозичень англо-американського походження, слід зауважити, що деякі з них мають насправді суто французьке походження. Ці слова, або як їх називають подвійні запозичення (слова *aller et retour*) почали проникати у англійську мову ще у попередні епохи, що було зумовлено певними історичними подіями (завоювання Англії норманами, середньовічні війни, хрестові походи) [4, 103].

В епоху Відродження, у XVIII-XIX століттях французька мова стала своєрідним джерелом поповнення англійського словникового запасу у сфері політики, релігії, економіки, культури.

У наш час ціла низка англійських слів, які етимологічно є французькими, знову повертається у французьку мову, але з певними морфологічними та семантичними змінами. Асиміляція таких подвійних запозичень у французькому словнику у вигляді непохідних слів або основ похідних слів відбувається досить безболісно. Вливаючись у структуру французької мови, вони зберігають набуті під впливом англійської мови морфологічні та семантичні зміни, але вимовляються відповідно до норм французької фонетики.

Так, англійський іменник *tunnel* походить від старофранцузького *tonnele*. У XV ст. це слово знову повернулося у французьку мову, набувши відповідного звучання [tynɛl].

Англійське слово *humour* [hju:mə], запозичене з французької мови у XVII ст. (фр. – *humeur*), отримало нове закінчення і, повернувшись у французьку мову, стало вимовлятися відповідно до сучасних норм французької вимови.

Іменник *court* (королівський двір) був запозичений з французької мови у XII ст. Наприкінці минулого століття це слово повернулося у французьку мову, але вже у значенні “корт”, причому зовсім не змінивши своєї форми при переході з однієї мови в іншу.

Крім подвійних запозичень значне місце у словнику французької мови займають і семантичні кальки, що веде до полісемії уже існуючих слів і до появи омонімів. Наприклад, під впливом англійського іменника *majority* (більша частина) французьке *majorité* (повноліття) набуло ще і значення “більшість”. Ці два значення не мають нічого спільного у своїй семантиці. Це просто два омоніми, два різні слова з однаковим написанням та звучанням.

Запозичення типу “французька мова → англійська мова → французька мова” походять від одного і того ж кореня та схожі за формою зі словами сучасної французької мови. Саме цим вони відрізняються від “чистих” кальок – запозичень: фр. *sous-développé* – англ. *underdeveloped*.

Виходячи з того, що деякі слова англійської мови, які вплинули на семантику французьких слів, самі походять із французької мови, дуже важко визначити, які ж нові значення французьких слів з'явилися в результаті семантичного калькування з англійської мови, а які були створені безпосередньо в системі французької мови.

У цьому зв'язку слід зауважити, що в деяких випадках французьке слово розвивається у тому ж напрямку, що і подібне йому етимологічно споріднене слово англійської мови, в інших – французьке слово безпосередньо запозичує семантику відповідного англійського слова. Наприклад, такі слова англійської мови, як *to cover*, *approach*, *conglomerate*, відрізняються і в морфологічному, і в семантичному плані від запозичених французьких слів *couvrir*, *conglomerat*. Проте вони вплинули на утворення нових значень цих слів, а саме: *couvrir* – передати інформацію про подію, *approche* – метод в науці, *conglomérat (m)* – об'єднання підприємств, які поставляють продукцію

одній і тій же фінансовій групі.

Важливим є те, що багатозначність французької лексики визначається високим рівнем впливу англійської мови. Зважаючи на те, що у французькій і англійській мовах є етимологічно споріднені слова, навіть структура яких дуже схожа, можна дійти висновку, що багатозначність слів розвивається, базуючись на одних і тих же закономірностях. Саме це є причиною того, що дуже важко визначити залежність чи незалежність переосмисленого слова від англійського еквівалента, виявити, чи є воно новоствореним у французькій мові, чи є англо-американським запозиченням. Разом з тим слід вказати, що деякі англо-американські запозичення, які повністю асимілювались у французькій мові, все ж носять суто функціонально-стилістичний характер, тобто закріплюються за певними сферами вживання.

При створенні нової назви шляхом переосмислення слово, яке було запозичене французькою мовою, у більшості випадків не змінюється. Це пояснюється перш за все тим, що пряме і переносне значення слів практично не відрізняються. Вони виражаються одним словом, значення якого залежить від його синтаксичного вживання, що утруднює розуміння цих слів поза контекстом.

Конверсія чи перехід однієї частини мови в іншу також сприяє багатозначності слів. Наприклад, англійський іменник *desing* – галузь, що займається естетикою побуту, став вживатися у французькій мові в значенні прикметника – *des meubles desing*, слово *express* вживається і як іменник, і як прикметник.

Природно, що запозичення збільшують число синонімів *un express* – *un rapide*, *snack* – *café restaurant*, *show* – *spectacle*.

Проте при спільності семантики кожен з синонімів підкреслює певні ознаки того чи іншого предмета: *un rapide* – швидкий поїзд, який їде швидше за експрес.

Show – спектакль вар'єте, *snack* – сучасне кафе чи ресторан, де швидко обслуговують.

Синонімія французьких слів, їх багатозначність базується на метафоричному та метонімічному переносах значень, які широко використовуються у французькій мові. Одні англо-американські запозичення переосмислюються і отримують метафоричне звучання, що вже функціонує у французькій мові, інші ж починають вживатися у переносному значенні.

Наведемо декілька прикладів метафоричного переносу значень англо-американських запозичень, що відбувається за законами асоціативного зв'язку або за типовими для французької мови парними комбінаціями значень: *puzzle* – гра; важка проблема; *boomerang* – бумеранг (вид зброї); слова і дії, що обернулись проти їх автора; *cocktail* – коктейль; прийом в кінці дня (*être au cocktail*).

Метонімія відрізняється від метафори своєю семантичною сутністю і носить більш конкретний характер. В її основі лежать стійкі міжпредметні зв'язки, які визначаються відповідними моделями, наприклад: переосмислення за асоціацією “дія – її виконавець”: *audit* – 1) перевірка рахунків, звітність; ревізія 2) ревізор. Переосмислення по асоціації “дія – інструмент дії” – *training* – 1) тренувальне взуття 2) костюм для тренування.

Запозичені значення можуть змінюватися за своїм об'ємом. Іноді значення, пов'язане із вживанням слова у нових сферах діяльності людини, розширюється і веде до переходу цього слова у загальноновживану лексику. Суть цього процесу полягає в тому, що значення слова переноситься на інші об'єкти:

cocktail – напій; люба суміш (*un étrange cocktail de languages*);

best-seller 1) книжка, яку швидко розкупають 2)любий товар, який швидко

розкуповується.

Часом відбувається семантичне переосмислення що веде до звуження значення слова. Наприклад:

speaker – оратор; диктор,

living – загальна кімната; вітальня; меблі для вітальні.

Переосмислення запозичених слів залежить також і від багатьох інших факторів, не пов'язаних із мовою.

Так, наприклад, слово *shopping* – “ходіння по магазинах з метою щось купити” набуло у французькій мові значення “ходити по магазинах, дивитись товари і можливо щось купити”. Саме цим відтінком *дивитися*, *вибирати*, *вагатися* відрізняється вираз *faire du shopping* від *faire des achats*, завдяки чому і набуло широкого розповсюдження.

Як бачимо, деякі англо-американські запозичення дещо змінили своє значення у французькій мові. І важливим є те, що вони функціонують відповідно до лексичних закономірностей французької мови.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що процес асиміляції англо-американських запозичень відбувається шляхом звуження або розширення значень, фонетичних, морфологічних та семантичних змін.

Аналіз морфологічної структури, семантичних особливостей лексики англо-американського походження показав, що, потрапляючи у французьку мову, вони переосмислюються відповідно до універсальних законів трансформації слів, з урахуванням основних моделей словотворення мови, яка запозичує. Саме цим і пояснюється той факт, що значна кількість англо-американських запозичень набула статусу лексичних одиниць французької мови.

У цьому зв'язку особливої актуальності, на наш погляд, набуває подальше дослідження англо-американських запозичень, які вплили у систему французької мови і стали базовими для словотвірних рядів відповідно до законів французької деривації.

Л і т е р а т у р а :

1. Балашов А. В. Семантическая эволюция в современном французском языке за послевоенный период: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук: спец. 10.02.05 “Романские языки” / А. В. Балашов. – М., 1986. – 16 с.
2. Гак В. Г. Французский язык в современном мире / В. Г. Гак // Иностранные языки в школе. – 2002. – № 2. – С. 72–80.
3. Лопатникова Н. Н. Лексикология современного французского языка / Н. Н. Лопатникова, Н. А. Мовшович. – М. : Высшая школа, 2001. – 247 с.
4. Сидельникова Л. В. Практикум з історії французької мови / Л. В. Сидельникова, О. М. Кагановська. – К. : КНЛУ, 2004. – 192 с.
5. Sauvageot A. Français d'hiver ou français de demain / A. Sauvageot. – P. : Nathan, 1978. – 270 p.
6. Dictionnaire des expressions nées de l'histoire [Henry G.] – P. – 1992. – 226 p.
7. Dictionnaire des mots contemporains [Gilbert P.] – Paris. – 1991. – 375 p.
8. Dictionnaire de la prononciation française dans son usage réel [Martinet A., Walter H.]. – Paris. – 1973.
9. Le Petit Robert. – Paris : Dictionnaires le Robert, 2003. – 2756 p.
10. Henriette Walter. L'aventure des mots français venus d'ailleurs, Université de Haute-Bretagne : Robert Laffont, 2001. – 245 p.